

เล่มที่ ๑

เอกสารประกอบการเรียนการสอน

เรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์

ดอกรूपพื้นฐานเกี่ยวกับ

นาฏศิลป์

วิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ ๒๓๑๐๒

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓

โดย...นางสาวสุปาริชาติ สุวรรณชัย
ครูชำนาญการ

โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต ๓๐

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กระทรวงศึกษาธิการ

ชื่อเรื่อง : การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102
เรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้เอกสาร
ประกอบการเรียนการสอน

ชื่อผู้ศึกษา : สุปาริชาติ สุวรรณชัย

หน่วยงาน : โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30

ปีที่ศึกษา : 2560

บทคัดย่อ

การศึกษาในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อสร้างและพัฒนาเอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102 เรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระหว่าง ก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102 เรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล และ 3) เพื่อ ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102 เรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 6 ห้อง (ม.3/7-ม.3/12) จำนวน นักเรียน 235 คน กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/10 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2560 โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 จังหวัดชัยภูมิ จำนวน 1 ห้อง จำนวนนักเรียน 45 คน ได้จากการสุ่มอย่างง่าย (Simple random sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็น หน่วยในการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ 1) เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102 เรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 เล่ม 2) แผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นคู่มือใช้เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102 เรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 7 แผน รวม 20 ชั่วโมง 3) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102 เรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นเป็นแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ และ 4) แบบวัดความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนโดยใช้เอกสาร ประกอบการเรียนการสอน วิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102 เรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด จำนวน 10 ข้อ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) และสถิติทดสอบที (t-test)

ผลการศึกษาพบว่า

1. เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102 เรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีประสิทธิภาพ เท่ากับ 85.68/84.07 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน วิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102 เรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 13.93 คิดเป็นร้อยละ 46.44 และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 25.22 คิดเป็นร้อยละ 84.07 เมื่อนำคะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนมาเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้ค่าสถิติที (Dependent Sample : t-test) พบว่า คะแนนทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้
3. นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียนโดยใช้เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชา ดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102 เรื่อง นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับมากที่สุด โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{x}$) เท่ากับ 4.61 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) เท่ากับ 0.20 และมีนักเรียนที่มีความพึงพอใจในระดับมากขึ้นไป จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 100 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

เอกสารประกอบการเรียนการสอน

เล่มที่ ๑

เรื่อง

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์

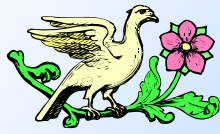

นางสาวสุปาริชาติ สุวรรณชัย

ครูชำนาญการ

โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30

คำนำ

เอกสารประกอบการเรียนการสอน วิชาดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102
 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เรื่องนาฏศิลป์สร้างสรรค์ ชุดนี้จัดทำขึ้นโดยมีเนื้อหาสาระ
 ครอบคลุมมาตรฐานและตัวชี้วัด สาระที่ 3 นาฏศิลป์ เพื่อให้ครูใช้ประกอบการจัด
 กิจกรรมการเรียนรู้และให้ผู้เรียนได้ศึกษาหาความรู้ ฝึกปฏิบัติ อีกทั้งยังสามารถนำไป
 ศึกษาด้วยตนเองได้ มีจำนวน 5 เล่ม ดังนี้

เล่มที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์

เล่มที่ 2 ภาษาท่าและนาฏยศัพท์

เล่มที่ 3 รำวงมาตรฐาน

เล่มที่ 4 ระบำเทพบันเทิง

เล่มที่ 5 นาฏศิลป์พื้นเมืองสร้างสรรค์ รำเทิดไท้องค์ราชินี

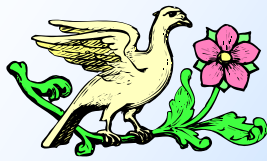
หวังเป็นอย่างยิ่งว่า เอกสารประกอบการเรียนการสอนจะเป็นแนวทางและประโยชน์
 ต่อการจัดการเรียนรู้ และการศึกษาศาสนา นาฏศิลป์สำหรับผู้เรียนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

สุปาริชาติ สุวรรณชัย

เรื่อง	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
คำชี้แจง	1
ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักเรียน	2
สาระสำคัญ/จุดประสงค์ / สาระการเรียนรู้	3
แบบทดสอบก่อนเรียน	4
เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน	6
ใบความรู้เรื่อง ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์	7
ใบงานที่ 1	39
แบบทดสอบหลังเรียน	40
เฉลยใบงานที่ 1	42
เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน	43
บรรณานุกรม	44
มารู้จักผู้สร้างเอกสารประกอบการเรียน	45

คำชี้แจง

สำหรับครู

1. เอกสารประกอบการเรียนการสอนเล่มที่ 1 เรื่อง ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์ ใช้ประกอบการเรียนการสอน วิชาดนตรี-นาฏศิลป์ รหัสวิชา ศ23102 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ หน่วยที่ 2 นาฏศิลป์สร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองและปฏิบัติตามขั้นตอน มีส่วนประกอบดังนี้

1.1 สารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้

1.2. แบบทดสอบก่อนเรียน

1.3. ใบความรู้

1.4. ใบงาน

1.5. แบบทดสอบหลังเรียน

2. ศึกษาสารสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้

3. นักเรียนทำแบบทดสอบก่อนเรียน 10 ข้อ

4. ศึกษาใบความรู้ เรื่อง ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์

5. นักเรียนทำแบบทดสอบหลังเรียน 10 ข้อ

6. เอกสารเล่มที่ 1 นี้ใช้ศึกษานอกเวลาและค้นคว้าด้วยตนเองได้

ข้อควรปฏิบัติสำหรับนักเรียน

ขั้นตอนการใช้เอกสารประกอบการเรียน

1. ให้ศึกษาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ และสาระการเรียนรู้
2. ให้ทำแบบทดสอบก่อนเรียนจำนวน 10 ข้อ ลงใน
กระดาษคำตอบ ใช้เวลา 10 นาที
3. ให้ศึกษาใบความรู้ เรื่อง ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์
4. ให้นักเรียนทำใบงาน เรื่อง ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์
5. ให้ทำแบบทดสอบหลังเรียนจำนวน 10 ข้อ ลงใน
กระดาษคำตอบ ใช้เวลา 10 นาที
6. ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนใบงานและกระดาษคำตอบแบบทดสอบ
เพื่อตรวจคำตอบ
7. ให้สรุปคะแนนที่ได้ลงในกระดาษคำตอบเพื่อเปรียบเทียบ
การพัฒนาการ

สาระสำคัญ

นาฏศิลป์เป็นมรดกทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น
ภูมิปัญญาไทย โดยจะต้องศึกษาและทำความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐาน
ที่มาของนาฏศิลป์ จะทำให้เข้าใจปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลง
ของนาฏศิลป์ และนาฏศิลป์พื้นบ้าน

จุดประสงค์การเรียนรู้

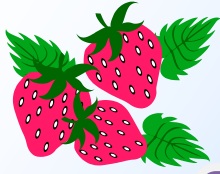
1. บอกความหมายและองค์ประกอบของนาฏศิลป์ไทยได้
2. บอกประเภทของนาฏศิลป์ไทยได้
3. ระบุปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของนาฏศิลป์ไทยได้

สาระการเรียนรู้

1. ประวัติความเป็นมาของนาฏศิลป์ไทย
2. องค์ประกอบของนาฏศิลป์ไทย
3. ประเภทของนาฏศิลป์ไทย

ทุกคนพร้อมแล้ว

เชิญไปกันต่อได้เลยนะคะ

แบบทดสอบก่อนเรียน

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. ความหมายของ นาฏศิลป์ ตามพจนานุกรม กล่าวไว้ว่าอย่างไร
 - ก. ศิลปะการละครหรือการฟ้อนรำของไทย
 - ข. ความชำนาญในการฟ้อนรำ
 - ค. เป็นศิลปะแห่งการละครหรือฟ้อนรำ
 - ง. การฟ้อนที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นจากธรรมชาติ
2. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบของนาฏศิลป์ไทย
 - ก. สถานที่ ข. จังหวะ
 - ค. เนื้อร้อง ง. การแต่งกาย
3. จากการสันนิษฐาน พบว่า นาฏศิลป์ไทยได้รับอารยธรรมจากประเทศใด
 - ก. ยุโรป ข. ลาว
 - ค. จีน ง. อินเดีย
4. การร้องรำเป็นคู่ ชาย หญิง เดินเป็นวง เรียกว่ารำอะไร
 - ก. รำคู่ ข. รำวง
 - ค. รำสีนวล ง. รำอุยฉาย
5. การฟ้อน หมายถึง ข้อใด
 - ก. มหรสพอย่างหนึ่งที่แสดงเป็นเรื่องราว
 - ข. การร้องรำบทเพลงแบบพื้นบ้าน
 - ค. ศิลปะการรำรำที่มีลีลาเฉพาะในท้องถิ่นล้านนา
 - ง. ศิลปะการแสดงที่มุ่งเน้นให้เจ้าจังหวัดนครหน้าพาทย์

6. ในรัชกาลใดที่อนุญาตให้มีละครที่แสดงด้วยหุ่นงิ้วได้
- ก. รัชกาลที่ 4 ข. รัชกาลที่ 5
- ค. รัชกาลที่ 6 ง. รัชกาลที่ 4
7. ปัจจัยที่มีผลทำให้ศิลปะการแสดงโขน และละครซบเซาลง
- ก. นโยบายของรัฐ ข. ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง
- ค. สภาพสังคมและวิถีชีวิต ง. ค่านิยม
8. การฟ้อนมอญ นิยมใช้แสดงในงานพิธีใด
- ก. งานแต่ง ข. งานบวช
- ค. ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ง. งานศพ
9. เชิงบั้งไฟ เป็นประเพณีของภาคใด
- ก. ภาคใต้ ข. ภาคกลาง
- ค. ภาคอีสาน ง. ภาคเหนือ
10. ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รณรงค์ให้คนไทยเกิดความรักชาติ จึงทำให้การละครต่าง ๆ เน้นเรื่องใด
- ก. ความบันเทิง ข. ปลุกใจให้รักชาติ
- ค. สภาพสังคม ง. ละครชีวิต

ภาพที่ 1 ที่มาของภาพ 1 <https://www.google.co.th/search?q>

เฉลยแบบทดสอบก่อนเรียน

1. ค
2. ก
3. ง
4. ข
5. ค
6. ก
7. ก
8. ง
9. ค
10. ข

ภาพที่ 2

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

ใบความรู้

ก่อนอื่นต้องมาดูความหมายของนาฏศิลป์กันก่อนนะจ๊ะ

นาฏศิลป์ หมายถึง ศิลปะการฟ้อนรำ หรือความรู้แบบแผนของการฟ้อนรำ เป็นสิ่งที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นด้วยความประณีตงดงาม ให้ความบันเทิง อันโน้มน้าวอารมณ์และความรู้สึกของผู้ชมให้คล้อยตาม ศิลปะประเภทนี้ ต้องอาศัยการบรรเลงดนตรี และการ ขับร้องเข้าร่วมด้วย เพื่อส่งเสริมให้เกิด คุณค่ายิ่งขึ้น หรือเรียกว่า ศิลปะของการร้องรำ ทำเพลง การศึกษานาฏศิลป์ เป็นการศึกษาวัฒนธรรมแขนงหนึ่ง นาฏศิลป์เป็นส่วนหนึ่งของศิลปะ สาขา วิจารณ์ศิลป์ อันประกอบด้วย จิตรกรรม สถาปัตยกรรม วรรณคดี ดนตรี และ นาฏศิลป์ นาฏศิลป์ นอกจากจะแสดงความเป็นอารยะของประเทศแล้ว ยังเป็นเสมือนแหล่งรวมศิลปะและการแสดงหลายรูปแบบเข้าด้วยกัน โดยมี มนุษย์เป็นศูนย์กลาง ในการที่จะสร้างสรรค์ อนุรักษ์ และถ่ายทอดสืบต่อไป

ภาพที่ 3

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

ที่มาของนาฏศิลป์ไทย

นาฏศิลป์ไทยมีกำเนิดมาจาก

1. การเลียนแบบธรรมชาติ แบ่งเป็น 3 ชั้น คือ ขั้นต้น เกิดแต่วิสัยสัตว์ เมื่อเวทนาเสวยอารมณ์ ไม่ว่าจะเป็นสุขเวทนาหรือทุกข์เวทนาจึงตาม ถ้าอารมณ์แรงกล้าไม่กลั่นไว้ได้ ก็แสดงออกมาให้เห็นปรากฏ เช่น เด็กทารกเมื่อพอใจก็หัวเราะตบมือ กระโดดโลดเต้น เมื่อไม่พอใจก็ร้องไห้ ดิ้นรน ขึ้นต่อมาเมื่อ คนรู้ความหมายของกิริยาท่าทางมากขึ้น ก็ใช้กิริยาเหล่านั้นเป็นภาษาสื่อความหมาย ให้ผู้อื่นรู้ความรู้สึกและความประสงค์ เช่น ต้องการแสดงความเสน่หาก็อ้มแอ้ม กรู้มกรุ้มขม้อยขม้ายชายตา หรือโกรธเคืองก็ทำหน้าตาอึ้งมึนทึบ กระตืบ กระแทก ต่อมาอีกขั้นหนึ่ง มีผู้ฉลาดเลือกเอากิริยาท่าทางซึ่งแสดงอารมณ์ต่างๆ นั้นมาเรียบเรียงสอดคล้อง ติดต่อกันเป็นขบวนพ้องรำให้เห็นงาม จนเป็นที่ต้องตาตึงใจคน

ภาพที่ 4 ท่าแสดงความดีใจ

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

2. การเช่นสรวงบูชา มนุษย์แต่โบราณมามีความเชื่อถือในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ จึงมีการบูชา เช่นสรวง เพื่อขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประทานพรให้ตน สมปรารถนา หรือขอให้ขจัดปัดเป่าสิ่งที่ตนไม่ปรารถนาให้สิ้นไป การบูชาเช่นสรวง มักถวาย สิ่งที่ตนเห็นว่าดีหรือที่ตนพอใจ เช่น ข้าว ปลาอาหาร ขนมหวาน ผลไม้ ดอกไม้ จนถึง การขับร้อง ฟ้อนรำ เพื่อให้สิ่งที่ตนเคารพบูชานั้นพอใจ ต่อมามีการฟ้อนรำบำเรอกษัตริย์ด้วย ถือว่าเป็นสมมุติเทพ ที่ช่วยบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้ มีการฟ้อนรำรับขวัญขุนศึก นักรบผู้กล้าหาญ ที่มีชัยในการสงครามปราบข้าศึกศัตรู ต่อมาการฟ้อนรำ ก็คลายความศักดิ์สิทธิ์ลงมา กลายเป็นการฟ้อนรำเพื่อความบันเทิงของคนทั่วไป

ภาพที่ 5 การแสดงโขนทั้งบั้ง บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

3. การรับอารยธรรมของอินเดีย เมื่อไทยมาอยู่ในสุวรรณภูมิใหม่ๆ นั้น มีชนชาติมอญ และชาติขอมเจริญรุ่งเรืองอยู่ก่อนแล้ว ชาติทั้งสองนั้นได้รับอารยธรรมของอินเดียไว้มากมายเป็นเวลานาน เมื่อไทยมาอยู่ในระหว่างชนชาติทั้งสองนี้ ก็มีการติดต่อกันอย่างใกล้ชิด ไทยจึงพลอยได้รับอารยธรรมอินเดียไว้หลายด้าน เช่น ภาษา ประเพณี ตลอดจนศิลปะการละคร ได้แก่ ระบำ ละครและโขน

ภาพที่ 6 ทำราศีแบบแม่ท่าจากประเทศอินเดีย

ที่มาของภาพ (ออนไลน์) เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/nanathaiart/2013/01/13/entry-1>

ก่อนที่จะนำมาปรับปรุงให้เป็นรูปแบบตามเอกลักษณ์ของไทย เช่น ตัวอย่างของเทวรูปศิwapางนาฏราชที่สร้างเป็นท่าการรำราชของพระอิศวร ซึ่งมีทั้งหมด 108 ท่า หรือ 108 กระจก โดยทรงพ่อนรำครั้งแรกในโลก ณ ตำบลจิตรัมพรม เมืองมัทราส อินเดียใต้ ปัจจุบันอยู่ในรัฐทมิฬนาฑูนับเป็นคัมภีร์สำหรับการพ่อนรำ แต่งโดยพระภคตมุนิเรียกว่าคัมภีร์ภคตนาฏยศาสตร์ ถือเป็นอิทธิพลสำคัญต่อแบบแผนการสืบสานและถ่ายทอดนาฏศิลป์ของไทยจนเกิดขึ้นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่มีรูปแบบ แบบแผนการเรียน การฝึกหัด จารีต ขนบธรรมเนียมมาจนถึงปัจจุบัน

นาฏศิลป์ไทยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้คือ

- 1) ลีลาท่ารำ เป็นท่าทางเยื้องกรายฟ้อนรำที่อ่อนช้อยสวยงาม แสดงออกของอารมณ์ สื่อความหมายชัดเจน
- 2) ดนตรีประกอบ ดนตรีเป็นส่วนประกอบสำคัญที่ช่วยเสริมให้การแสดงสมบูรณ์และ สร้างบรรยากาศ ในการแสดงให้สมจริงอีกด้วย
- 3) บทร้อง ส่วนใหญ่จะเป็นคำประพันธ์ประเภทกลอนแปด มีความไพเราะ สละสลวย การม คมคายและมีคติสอนใจ
- 4) เครื่องแต่งกาย มีแบบอย่างเฉพาะตัว งดงามประณีต และถูกต้องตาม ลักษณะการแสดง

ประเภทของนาฏศิลป์

การแสดงนาฏศิลป์ไทยแบ่งออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 4 ประเภท คือ

- 1) โขน (Khon)
- 2) ละคร (Drama)
- 3) รำ และ ระบำ (Thai Dance)
- 4) การแสดงพื้นเมือง (Folk Dance)

1. โขน (Khon)

โขน (Khon) หมายถึง ศิลปะการแสดงที่มุ่งการเต้นให้เข้าจังหวะ เพลงดนตรีหน้าพาทย์ ผู้แสดงส่วนใหญ่จะสวมหัวโขน นิยมใช้ผู้ชายแสดง ตัวแสดงแบ่งเป็น พระ นาง ยักษ์ และลิง โขนแต่งกายแบบยืนเครื่อง มีผู้พากย์และเจรจาแทน ผู้แสดงไม่ต้องร้องและเจรจาเองเพียงแต่ทำตามบทพากย์และคำร้อง เรื่องที่นำมาแสดงคือ “รามเกียรติ์” (Ramakian)

ประเภทของโขน แบ่งออกเป็น 5 ประเภท คือ

1. โขนกลางแปลง
2. โขนโรงนอก หรือโขนนั่งราว
3. โขนหน้าจอ
4. โขนโรงใน
5. โขนฉาก

ภาพที่ 7 การแสดงโขน

ที่มาของภาพ (ออนไลน์),เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

1. โขนกลางแปลง คือ การเล่นโขนบนพื้นดิน ณ กลางสนาม ไม่ต้องสร้างโรงให้เล่น นิยมแสดงตอนยกทัพรบกัน โขนกลางแปลงได้วิวัฒนาการมาจากการเล่นชกนาคศึกดำบรรพ์ เรื่องกวนน้ำอมฤต

การเล่นชกนาคศึกดำบรรพ์ เล่นในพิธีอินทราภิเษก มีปรากฏในกฎมณเฑียรบาลสมัยกรุงศรีอยุธยา โขนกลางแปลงนำวิธีการแสดงคือการจัดกระบวนทัพ การเดินประกอบหน้าพาทย์ มาจากการเล่นชกนาคศึกดำบรรพ์ แต่เปลี่ยนมาเล่นเรื่องรามเกียรติ์ และเล่นตอนฝ่ายยักษ์และฝ่ายพระรามยกทัพรบกัน จึงมีการเดินประกอบหน้าพาทย์ และอาจมีบทพาทย์และเจรจาบ้างแต่ไม่มีบทร้อง

ภาพที่ 8 โขนกลางแปลง

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : [www. https://www.google.co.th/search?q](http://www.https://www.google.co.th/search?q)

2. โขนโรงนอก หรือโขนนั่งราว เป็นการแสดงบนโรงมโหรีหลังคา ไม่มีเตียงสำหรับตัวโขนนั่ง แต่มีราวพาดตามส่วนยาวของโรงตรงหน้าฉาก (ม่าน) มีช่องทางให้ผู้แสดงเดินได้รอบราวแทนเตียง มีการพากย์และเจรจา แต่ไม่มีการร้อง ปี่พาทย์บรรเลงเพลงหน้าพาทย์ มีปี่พาทย์ 2 วง เพราะต้องบรรเลงมาก ตั้งหัวโรงท้ายโรง จึงเรียกว่าวงหัวและวงท้าย หรือวงซ้ายและวงขวา วันก่อนแสดงโขนนั่งราวจะมีการโหมโรง และให้พวกโขนออกมากระทุ้งเสาตามจังหวะเพลง พอจบโหมโรงก็แสดงตอนพิราพออกเที่ยวป่า จับสัตว์กินเป็นอาหาร พระรามหลงเข้าสวนพวาททองของพิราพ แล้วก็หยุดแสดง พักนอนค้างคืนที่โรงโขน รุ่งขึ้นจึงแสดงตามเรื่องที่เตรียมไว้ จึงเรียกว่า "โขนนอนโรง"

ภาพที่ 9 โขนโรงนอก หรือโขนนั่งราว

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

3. โขนหน้าจอ คือโขนที่เล่นตรงหน้าจอ ซึ่งเดิมเขาจึงไว้สำหรับเล่นหนังใหญ่ ในการเล่นหนังใหญ่นั้น มีการเชิดหนังใหญ่อยู่หน้าจอผ้าขาว การแสดงหนังใหญ่มีศิลปะสำคัญ คือการพากย์และเจรจา มีดนตรีปี่พาทย์ประกอบการแสดง ผู้เชิดตัวหนังต้องเดินตามลีลาและจังหวะดนตรี นิยมแสดงเรื่องราวเกียรติ ต่อมามีการปล่อยตัวแสดงออกมาแสดงหน้าจอ แทนการเชิดหนังในบางตอน เรียกว่า "หนังติดตัวโขน" มีผู้นิยมมากขึ้น เลยปล่อยตัวโขนออกมาแสดงหน้าจอตลอด ไม่มีการเชิดหนังเลย จึงกลายเป็นโขนหน้าจอ และต้องแขวะจอเป็นประตูออก 2 ข้าง เรียกว่า "จอแขวะ"

ภาพที่ 10 โขนหน้าจอ

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

4. โขนโรงใน คือ โขนที่นำศิลปะของละครในเข้ามาผสม โขนโรงใน มีปี่พาทย์บรรเลง 2 วงผลัดกัน การแสดงก็มีทั้งออกทำรำเดิน ทิพาคย์และ เจริญตามแบบโขน ก็นำเพลงขับร้องและเพลงประกอบกิริยาอาการ ของ ดนตรีแบบละครใน และมีการนำระบำรำฟ้อนผสมเข้าด้วย เป็นการปรับปรุง ให้วิวัฒนาการขึ้นอีก การผสมผสานระหว่างโขนกับละครในสมัยรัชกาลที่ 1 รัชกาลที่ 2 ทั้งมีราชกวีภายในราชสำนักช่วยปรับปรุงขัดเกลา และประพันธ์ บทพากย์บทเจรจาให้ไพเราะสละสลวยขึ้นอีก

โขนที่กรมศิลปากรนำออกแสดงในปัจจุบันนี้ ก็ใช้ศิลปะการแสดงแบบ โขนโรงใน ไม่ว่าจะแสดงกลางแจ้งหรือแสดงหน้าจอก็ตาม

ภาพที่ 11 โขนโรงใน

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

5. โขนฉาก เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อมีผู้คิดสร้างฉากประกอบเรื่อง เมื่อแสดงโขนบนเวที คล้ายกับละครดึกดำบรรพ์ ส่วนวิธีแสดงดำเนิน เช่นเดียวกับโขนโรงใน แต่มีการแบ่งเป็นชุดเป็นตอน เป็นฉาก และจัดฉาก ประกอบตามท้องเรื่อง จึงมีการตัดต่อเรื่องใหม่ไม่ให้ย้อนไปย้อนมา เพื่อสะดวกในการจัดฉาก กรมศิลปากรได้ทำบทเป็นชุดๆ ไว้หลายชุด เช่น ชุดปราบกนกนาสูร ชุดมัยราพณ์สะกดทัพ ชุดชุดนางลอย ชุดนาคบาท ชุดพรหมาศตร์ ชุดศึกวิรุญจำบัง ชุดทำลายพิธีหุงน้ำทิพย์ ชุดสิดาลุยไฟ และปราบบรรลัยกัลป์ ชุดหนุมานอาสา ชุดพระรามเดินดง ชุดพระรามครองเมือง

ภาพที่ 12 โขนฉาก

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

คือ ฝ่ายมนุษย์เทวดา(พระ นาง) ฝ่ายยักษ์ ฝ่ายลิง

1.1 ตัวพระ สวมเสื้อแขนยาวปักด้น และเลื่อม มีอินทรรูที่ไหล่
ส่วนล่างสวมสนับเพลา ไร่ข้างในนุ่งผ้ายกจีบโจงไว้หางหงส์ทับสนับเพลา
ด้านหน้ามีชายไหวชายแครงห้อยอยู่ ศีรษะสวมขลุ่ยสวมเครื่องประดับ

ที่มาของภาพ (ออนไลน์),เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

1.2 ตัวนาง สวมเสื้อแขนสั้นเป็นชั้นในแล้วห่มสไบทับ ทั้งชายไปด้านหลัง ยาวลงไปถึงน่องส่วนล่างนุ่งผ้ายกจีบหน้า ศีรษะสวมมงกุฎ รัดเกล้าหรือกระบังหน้าตามแต่ฐานะของตัวละคร ตามตัวสวมเครื่องประดับ

ภาพที่ 14 ตัวนาง

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

2. ตัวยักษ์ แบ่งออกเป็นระดับต่างๆ คือ พญายักษ์ เสนายักษ์ และ
 เจนยักษ์ พญายักษ์ เช่น ทศกัณฐ์อินทรชิต ไมยราพ พิเภก สหัสเดชะ
 แสงอาทิตย์ จะนั่งผ้าเยียรบับทับสนับเพลาเช่นเดียวกันกับตัวพระ
 แต่ไม่ไว้โจงหางหงส์ แต่จะมีผ้าปิดก้นห้อยลงมาจากเอว เครื่องประดับ
 ส่วนใหญ่เช่นเดียวกันกับตัวพระ เพียงแต่มีเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง คือตัว
 พญายักษ์ ขึ้นผู้ใหญ่

ภาพที่ 15 ตัวยักษ์

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

3. ตัวลิง แบ่งออกเป็นพวกๆ ได้แก่ พญาวานร เช่น หนุมาน สุกริพ
องคต ฯลฯ พวกสิบแปดมงกุฎเช่น มายूर เกยูร เกสรมาลา ฯลฯ
พวกเดี่ยวเพชร

ภาพที่ 16 ตัวลิง

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

2. ละคร

ละคร (Drama) หมายถึง ศิลปะที่แสดงเป็นเรื่องราว มีเหตุการณ์
เกี่ยวโยง เป็นตอน ๆ มุ่งการร่ายรำประกอบเพลงขับร้องและดนตรี
นิยมใช้ผู้หญิงแสดง มีจุดมุ่งหมายเพื่อก่อให้เกิดความรื่นเริง บันเทิงใจ
ความสนุกสนานเพลิดเพลินและสอดแทรกแนวความคิด คติธรรมและ
ปรัชญาแก่ผู้ดูผู้ชม

ภาพที่ 17 การละครไทย

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

ภาพที่ 18 ละครชาตรี

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

ละครชาตรี

เป็นละครเวทีที่เก่าแก่ที่สุด มีมาตั้งแต่สมัยอยุธยา นับเป็นละครชนิดแรก
ที่ไทยเริ่มมีการแสดงเป็นเรื่อง มีการร่ายรำตามบทร้องที่มีเนื้อเรื่อง ระยะ
แรกเริ่มผู้แสดงเป็นชายล้วน มีตัวละครเพียง 3 ตัว คือ นายโรง(พระเอก)
นาง และตลก หรือจำอวด ซึ่งแสดงเป็นตัวประกอบอื่นๆ ด้วย ตามเนื้อเรื่อง
เช่น ฤาษี ม้า ยักษ์ พราณ เสนา

ภาพที่ 19 ละครนอก

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

ละครนอก

เป็นละครที่พัฒนามาจากละครชาตรี แต่เดิมคงมีตัวละครเพียง 3-4 ตัว อย่างละครชาตรี ต่อมามีการแสดงละครกันอย่างแพร่หลาย ทั่วไปในหมู่บ้าน มีการเล่นเรื่องต่างๆ มากขึ้น ต้องเพิ่มตัวละครขึ้น ตามเนื้อเรื่อง ผู้แสดงยังคง เป็นชายล้วน แต่การแต่งกายได้ประดิษฐ์ เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลงให้ประณีตงามขึ้น

ภาพที่ 20 ละครใน

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

ละครใน

เป็นละครที่แสดงในวัง ได้นำวิธีการเล่นเดินเรื่องอย่างละครนอก มาให้เหล่าระบำในพระราชฐานแสดง โดยนำบทที่เคยแสดงโขน คือ เรื่องรามเกียรติ์ และอุณรุท มาแสดงโดยนางในราชสำนัก จึงเรียกว่าละครนางใน หรือละครข้างใน ต่อมาเรียกสั้นๆ ว่า ละครใน

ภาพที่ 21 ละครดึกดำบรรพ์

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

ละครดึกดำบรรพ์

เป็นละครที่เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 กำเนิดขึ้น ณ ที่บ้านเจ้าพระยาเทเวศร์ วงศ์วิวัฒน์ (ม.ร.ว.หลาน กุญชร) ตั้งอยู่ระหว่างถนนอัษฎางค์กับถนนบ้านหม้อ ชื่อ " โรงละครดึกดำบรรพ์ " เจ้าพระยาเทเวศน์วงศ์วิวัฒน์ได้เดินทางไปยุโรป ในปี พ.ศ. 2434 และมีโอกาสได้ชมโอเปร่า ซึ่งท่านชื่นชมในการแสดงมาก เมื่อกลับมาจึงคิดทำละครโอเปร่าให้เป็นแบบไทย นอกจากท่านจะเป็นผู้สร้าง โรงละครดึกดำบรรพ์ สร้างเครื่องแต่งกายและอุปกรณ์การแสดงละคร ดึกดำบรรพ์

ภาพที่ 22 ละครพันทาง

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

ละครพันทาง

ดำเนินเรื่องด้วยการร้อง บางครั้งมีตลกเสียดแทง และลูกคู่ร้องทั้งหมด อย่างละครนอก บางครั้งตลกเสียดแทงบรรยาย ส่วนที่เป็นคำพูดตัวละคร ร้องเอง ความสำคัญอยู่ที่ถ้อยคำ ทั้งบทร้องและบทเจรจา นิยมเล่น เรื่องที่เกี่ยวกับต่างชาติ ถิ่นต่างภาษาตามท้องเรื่องการแต่งกาย แต่งแบบ พันทาง คือมีลักษณะผสม แต่งตามเชื้อชาติ และธรรมเนียมของต่างชาติ ตามท้องเรื่อง

ภาพที่ 23 ละครเสภา

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก <https://www.google.co.th/search?q>

ละครเสภา

เสปามีกำเนิดมาจากการเล่นนิทาน เมื่อการเล่นนิทานเป็นที่นิยมแพร่หลาย ทำให้เกิดมีการปรับปรุงแข่งขันกันขึ้น ผู้เล่าบางท่านจึงคิดแต่งเป็นกลอน ใ้ทำนอง มีเครื่องประกอบจังหวะ คือ "กรับ" จนกลายเป็นขับเสภาขึ้น

เสปามีมาแต่โบราณสมัยกรุงศรีอยุธยา สันนิษฐานว่ามีขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ ราว พ.ศ. 2011 เสภาในสมัยโบราณไม่มีดนตรีประกอบ จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีปี่พาทย์บรรเลงประกอบ

ภาพที่ 24 ละครสังคีต

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

ละครสังคีต

คำว่า "สังคีต" หมายถึง การรวมเอาการฟ้อนรำและการละคร พร้อมทั้งดนตรีทางขับร้อง และดนตรีทางเครื่องด้วย ละครสังคีตหมายถึง ละครที่มีทั้งบทพูดและบทร้องเป็นส่วนสำคัญเสมอ จะตัดอย่างใดอย่างหนึ่งออกไม่ได้

ละครสังคีตเป็นละครที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มขึ้น โดยมีวิวัฒนาการจากละครพูดสลับลำ ต่างกันที่ละครสังคีตมีบทสำหรับพูด และบทสำหรับตัวละครร้องในการดำเนินเรื่องเท่าๆ กัน

3) รำ และ ระบำ (Thai Dance)

ภาพที่ 25 รำอุยฉายพราหมณ์

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

รำ

รำ หมายถึง การแสดงท่าทางเคลื่อนไหวร่างกายประกอบ
จังหวะเพลงร้องและดนตรี ที่เน้นท่วงท่าลีลาการรำรำที่งดงาม
จะเป็นศิลปะการรำเดี่ยว รำคู่ รำหมู่ รำอาวุธ รำทำบทหรือรำใช้บท
จุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการแสดงฝีมือในการรำ เช่น รำแม่บท รำสีนวล
รำอุยฉาย รำพลายชุมพล รำกริช รำมโนห์ราบูชาญ

ภาพที่ 26 ระบำศรีชัยสิงห์

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

ระบำ

ระบำ หมายถึง ศิลปะการแสดงที่รำเป็นชุดหรือเป็นหมู่ มีผู้แสดงตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ไม่คำนึงถึงการใช้บท ไม่แสดงเป็นเรื่องราว ใช้เพลงบรรเลง มีเนื้อร้องประกอบหรือไม่มีเนื้อร้องก็ได้ ความสวยงาม อยู่ที่การแปรรูปแบบแถวในการแสดง ความพร้อมเพรียงของผู้แสดง และเครื่องแต่งกายสวยงาม

ระบำ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ระบำมาตรฐาน หมายถึง ระบำที่ปรมาจารย์ทางนาฏศิลป์ได้คิดประดิษฐ์ทำไว้ มีความงดงาม วางท่าได้เหมาะสมเป็นแบบฉบับ สอดคล้องกับบทร้อง และการบรรเลง ทำร้ายตายตัว ไม่ควรเปลี่ยนแปลงท่ารำตามใจชอบ ระบำมาตรฐานนี้นิยมแต่งกายแบบ “ยืนเครื่อง” เช่น ระบำเทพบันเทิง ระบำดาวดึงส์ ระบำกฤดาภินิหาร ระบำสืบท ระบำย่องหงิด รำแม่บทเล็ก ฯลฯ

ภาพที่ 27 ระบำมาตรฐาน เพลง ระบำเทพบันเทิง

ภาพ : สุปรีชาติ สุวรรณชัย

2. ระบำเบ็ดเตล็ด **หรือ** ระบำที่ปรับปรุงขึ้น **หมายถึง** ระบำที่ประดิษฐ์ขึ้นใหม่ ลักษณะทำรำไม่ตายตัวจะมีการเปลี่ยนแปลงไปตลอดเวลา ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ ตัวบุคคล ตลอดจนฝีมือและความสามารถของผู้สอนและผู้เรียน ความสำคัญ อยู่ที่ความพร้อมเพรียงของผู้แสดง ความงามของเครื่องแต่งกายเช่น ระบำขมุนุ่มเผ่าไทย ระบำนพรัตน์ ระบำดอกบัว ระบำจิ้ง ระบำนกเขา ระบำไก่ ระบำครุฑ ฯลฯ

ภาพที่ 28 ระบำระบำเบ็ดเตล็ด เพลง ระบำม้า

ที่มาของภาพ (ออนไลน์).เข้าถึงได้จาก : <https://www.google.co.th/search?q>

4. การแสดงพื้นเมือง (Folk Dance)

การแสดงพื้นเมือง (Folk Dance) หมายถึง การแสดงศิลปะของชาวบ้าน ที่มีรูปแบบการแสดงง่าย ๆ นิยมเล่นกันในหมู่ประชาชนแต่ละท้องถิ่น เพื่อความรื่นเริงในฤดูกาลต่าง ๆ ไม่ได้ยึดถือเป็นอาชีพหรือเล่นเพื่อหารายได้ การแสดงพื้นเมืองจะมีลักษณะการแต่งกาย การร้อง การรำ การเต้น และเครื่องดนตรี เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ของท้องถิ่นนั้น ๆ สะท้อนถึงวิถีชีวิต ความเป็นอยู่ การประกอบอาชีพ วัฒนธรรม และ ขนบธรรมเนียม ประเพณี การแสดงพื้นเมืองแบ่งตามภาคต่าง ๆ 4 ภาค ดังนี้คือ

1. การแสดงพื้นเมืองภาคเหนือ

เป็นศิลปะการรำ และการละเล่น ที่นิยมเรียกกันทั่วไปว่า **“ฟ้อน”** มีลักษณะการแสดงลีลาท่ารำที่แหล่มช้า อ่อนช้อย นุ่มนวล และสวยงาม แต่การแสดงบางชุดได้รับอิทธิพลจากศิลปะของพม่า เช่น ฟ้อนเล็บ ฟ้อนเทียน ฟ้อนเงี้ยว ฟ้อนมาลัย ฟ้อนม่านม้าย เชียงตา ฟ้อนไต ฟ้อนกิ่งกะหรี ฟ้อนโต ฟ้อนดาบ ฟ้อนเจิง ฟ้อนบายศรี ดึกลองสะบัดชัย ฟ้อนสาวไหม ฟ้อนโยคีถวายไฟ การแต่งกายแบบพื้นบ้านภาคเหนือ คนตรีที่ใช้คือ วงดนตรีพื้นบ้าน เช่น วงสะล้อ ซอ ซึง วงปี่จ๋วง กลองแอว

ภาพที่ 30 ฟ้อนเล็บ

ที่มาของภาพ : www.cks.ac.th/thaidanc

2. การแสดงพื้นเมืองภาคอีสาน

แบ่งได้เป็น 2 กลุ่มวัฒนธรรมใหญ่ ๆ คือ กลุ่มอีสานเหนือ ได้รับอิทธิพลจากศิลปะของลาว ซึ่งมักเรียกการละเล่นว่า “เซิ้ง ฟ้อน และหมอลำ” เช่น เซิ้งกระติบข้าว เซิ้งโปงลาง เซิ้งเหย้าไข่มดแดง ฟ้อนภูไท เซิ้งสวิง เซิ้งบั้งไฟ เซิ้งกะหยั่ง เซิ้งตังห่วย ฯลฯ ใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านประกอบด้วย แคน พิณ ซอ กลองยาวอีสาน โปงลาง โหวด หึง ฉาบ ฆ้อง และ กรับ ส่วนกลุ่มอีสานใต้ ได้รับอิทธิพลจากศิลปะของเขมร มีการละเล่น ที่เรียกว่า “เรียม หรือ เรือม” เช่น เรียมลูดอันเร (รำกระทบสาก) รำกระโน้นดิงต๋อง (ระบำตักแตนตำข้าว) รำอาไย (รำตัด) วงดนตรีที่ใช้บรรเลงคือวงมโหรีอีสานใต้ มีเครื่องดนตรี เช่น ซอด้วง ซอด้วงเอก กลองกันตรึม พิณ ระนาดเอกไม้ ปี่สไล กลองรำมะนา และเครื่องประกอบจังหวะ การแต่งกายประกอบการแสดงแต่งแบบวัฒนธรรมของพื้นบ้านอีสาน มีลักษณะลีลาท่ารำและท่วงทำนองดนตรีในการแสดงค่อนข้างกระชับ กระชับกระเฉง รวดเร็ว และสนุกสนาน

ภาพที่ 31 เซิ้งเหย้าไข่มดแดง

ที่มาของภาพ : www.cks.ac.th/thaidanc

3. การแสดงพื้นเมืองภาคกลาง

เป็นศิลปะการรำ และการละเล่นของชาวพื้นบ้านภาคกลาง ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกรรม ศิลปะการแสดงจึงมีความสอดคล้อง กับวิถีชีวิต และเพื่อความบันเทิง สนุกสนาน เป็นการพักผ่อนหย่อนใจ จากการทำงาน หรือเมื่อเสร็จจากฤดูเก็บเกี่ยว ส่วนมากเป็นการละเล่นประเภทการร้องโต้ตอบกันระหว่าง ฝ่ายชายและฝ่ายหญิงโดยใช้ปฏิภาณไหวพริบในการร้องฉันทอนสด เช่น ลำตัด เพลงฉ่อย เพลงพวงมาลัย เพลงเรือ เพลงเกี่ยวข้าว เต้นกำรำเคียว เพลงอีแซว เพลงปรบไก่ เพลงเหย่อย รำเถิดเทิง ฯลฯ ใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้าน เช่น กลองยาว กลองโตน ฉิ่ง ฉาบ กรับ และ โหม่ง

ภาพที่ 32 เต้นกำรำเคียว

ที่มาของภาพ : www.cks.ac.th/thaidanc

4. การแสดงพื้นเมืองภาคใต้

อาจแบ่งตามกลุ่มวัฒนธรรมได้ 2 กลุ่ม คือ วัฒนธรรมไทยพุทธ ได้แก่ การแสดงโนรา หนังตะลุง เพลงบอก เพลงนา วัฒนธรรมไทยมุสลิม ลักษณะการแสดงส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะของมาเลเซีย เช่น ร่องเง็ง ซำเป็ง มะโย่ง (การแสดงละคร) ลิเกฮูลู และ ซิละ นอกจากนี้ยังมีระบำที่ปรับปรุงมาจากกิจกรรมในวิถีชีวิตศิลปาชีพต่าง ๆ เช่น ระบำร่อนแร่ ระบำตารีกีปัส ระบำปาเต๊ะ ระบำกริดยาง เป็นต้น มีเครื่องดนตรีประกอบที่สำคัญคือ กลองโนรา กลองโพน กลองโทน ทับ โหม่ง ปี่กาหลอ ปี่ไหน รำมะนา ไวโอลิน แอคคอร์ดียน ฯลฯ

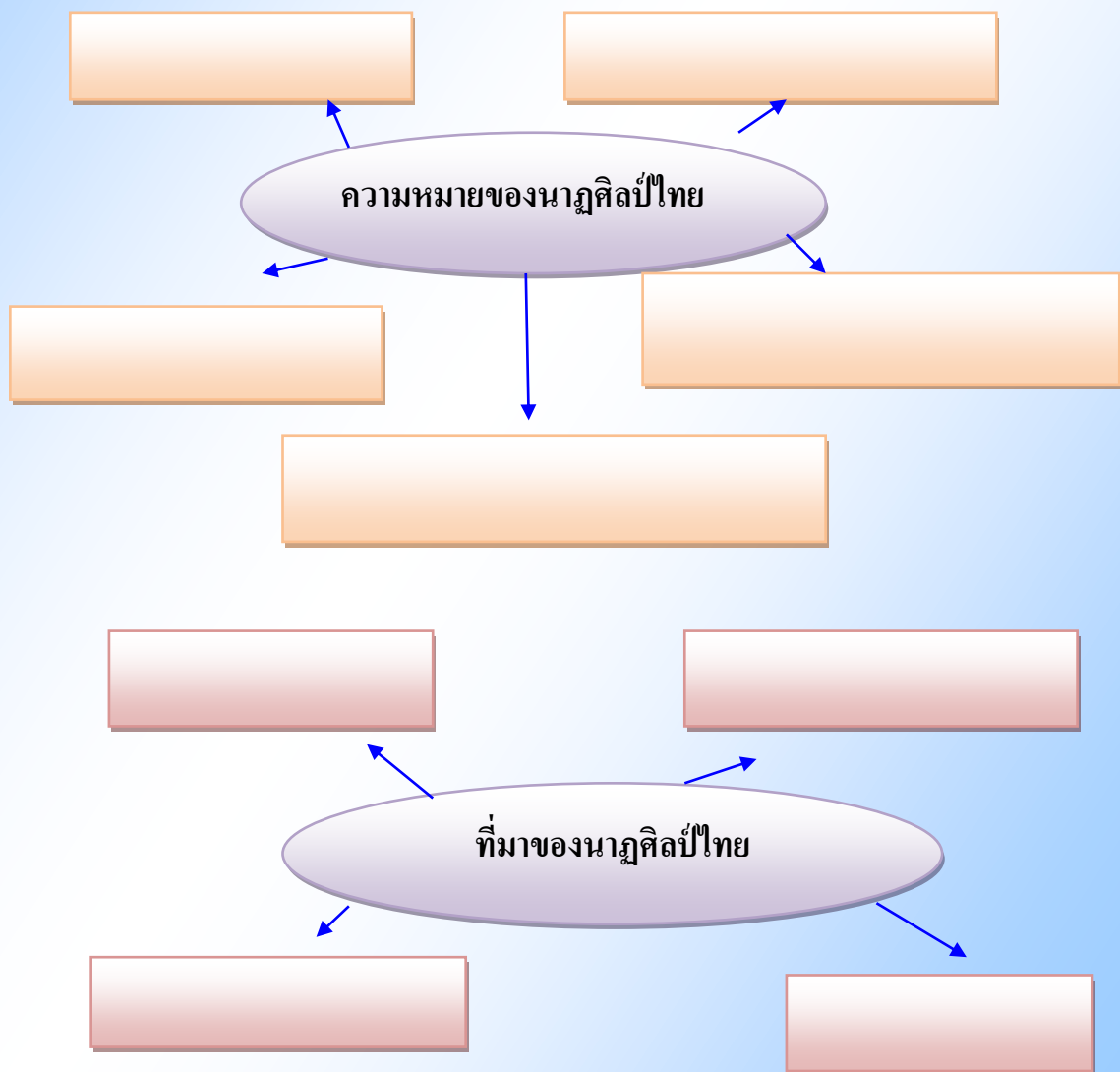
ภาพที่ 33 ระบำ ร่องเง็ง

ที่มาของภาพ : www.cks.ac.th/thaidanc

ใบงานที่ 1

เรื่อง ความหมายและที่มาของนาฏศิลป์ไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิด แสดงความหมายและที่มาของนาฏศิลป์ไทย โดยให้ต่อยอดความคิดจากกรอบที่กำหนดให้

แบบทดสอบหลังเรียน

ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับนาฏศิลป์ไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนเลือกคำตอบที่ถูกต้องที่สุดเพียงคำตอบเดียว

1. การฟ้อน หมายถึง ข้อใด
 - ก. การร้องรำบทเพลงแบบพื้นบ้าน
 - ข. มหรสพอย่างหนึ่งที่แสดงเป็นเรื่องราว
 - ค. ศิลปะการรำรำที่มีลีลาเฉพาะในท้องถิ่นล้านนา
 - ง. ศิลปะการแสดงที่มุ่งเน้นให้เข้าจังหวะดนตรีหน้าพาทย์
2. ข้อใดไม่ใช่องค์ประกอบของนาฏศิลป์ไทย
 - ก. การแต่งกาย ข. จังหวะ
 - ง. เนื้อร้อง ง. สถานที่
3. จากการสันนิษฐาน พบว่า นาฏศิลป์ไทยได้รับอารยธรรมจากประเทศใด
 - ข. ยุโรป ข. ลาว
 - ค. จีน ง. อินเดีย
4. ความหมายของ นาฏศิลป์ ตามพจนานุกรม กล่าวไว้ว่าอย่างไร
 - ก. ศิลปะการละครหรือการฟ้อนรำของไทย
 - ข. ความชำนาญในการฟ้อนรำ
 - ค. เป็นศิลปะแห่งการละครหรือฟ้อนรำ
 - ง. การฟ้อนที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นจากธรรมชาติ
5. การร้องรำเป็นคู่ ชาย หญิง เดินเป็นวง เรียกว่ารำอะไร
 - ข. รำคู่ ข. รำวง
 - ค. รำสีนวล ง. รำอุยฉาย

แบบทดสอบหลังเรียน

6. การฟ้อนมอญ นิยมใช้แสดงในงานพิธีใด
- ก. งานแต่ง ข. งานบวช
ค. ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ง. งานศพ
7. ในรัชกาลใดที่อนุญาตให้มีละครที่แสดงด้วยผู้หญิงได้
- ก. รัชกาลที่ 7 ข. รัชกาลที่ 5
ค. รัชกาลที่ 6 ง. รัชกาลที่ 4
8. ปัจจัยที่มีผลทำให้ศิลปะการแสดงโขน และละครซบเซาลง
- ก. นโยบายของรัฐ ข. ยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลง
ค. สภาพสังคมและวิถีชีวิต ง. ค่านิยม
9. ในสมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้รณรงค์ให้คนไทยเกิดความรักชาติ จึงทำให้การละครต่าง ๆ เน้นเรื่องใด
- ก. ความบันเทิง ข. ปลุกใจให้รักชาติ
ค. สภาพสังคม ง. ละครชีวิต
10. เชื้อบั้งไฟ เป็นประเพณีของภาคใด
- ก. ภาคใต้ ข. ภาคกลาง
ค. ภาคอีสาน ง. ภาคเหนือ

เฉลยใบงานที่ 1

เรื่อง ความหมายและที่มาของนาฏศิลป์ไทย

คำชี้แจง ให้นักเรียนเขียนแผนผังความคิด แสดงความหมายและที่มาของนาฏศิลป์ไทย โดยให้ต่อยอดความคิดจากกรอบที่กำหนดให้

เฉลยแบบทดสอบหลังเรียน

1. ค
2. ง
3. ง
4. ค
5. ข
6. ง
7. ง
8. ก
9. ข
10. ข

บรรณานุกรม

กุศยา แสงเดช. แบบฝึก คู่มือการพัฒนาสื่อการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญระดับ
มัธยมศึกษา.กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แม็ค จำกัด, 2545.

วิชาการ, กรม, กระทรวงศึกษาธิการ. คู่มือการจัดการเรียนรู้สาระการเรียนรู้ศิลปะ . กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์, 2545.

วิชาการ, กรม, ศูนย์พัฒนาหลักสูตร. เอกสารเสริมความรู้ศิลปะ ระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3
กระทรวงศึกษาธิการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2541.

แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนศิลปะ โครงการพัฒนาการเรียนการสอนที่เน้นเด็ก
เป็นศูนย์กลางปี 2541. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภา, 2542.

รานี ชัยสงคราม. (2544). นาฏศิลป์ไทยเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : องค์การค้ำของคุรุสภา

_____. (2544). สืบสานนาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

_____. (2545). นาฏศิลป์ไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุมลมาลย์ นิ่มเนติพันธ์. (2545). การละครไทย. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.

สุปาริชาติ สุวรรณชัย ภาพประกอบ, 2558

www.cks.ac.th/thaidanc

<https://www.google.co.th/search?q>

รู้จักผู้สร้างเอกสารประกอบการเรียนการสอนกันนะคะ

ชื่อ นางสาวสุปาริชาติ สุวรรณชัย

ตำแหน่ง ครู วิทยฐานะชำนาญการ

สังกัด โรงเรียนชัยภูมิภักดีชุมพล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประวัติการศึกษา

- ประกาศนียบัตรนาฏศิลป์ชั้นสูง วิทยาลัยนาฏศิลป์ร้อยเอ็ด
- ปริญญาตรี ศษ.บ. สาขา นาฏศิลป์ไทย สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

ผลงานเด่น

ที่	รายการ	รางวัล	ระดับ	ปีการศึกษา
1	การแข่งขันร่ำวงมาตรฐาน ระดับ ม.ปลาย	เหรียญทอง	ระดับภาค	2555
2	การแข่งขันร่ำวงมาตรฐาน ระดับ ม.ปลาย	เหรียญทอง	ระดับภาค	2556
3	การแข่งขันวงดนตรีพื้นเมือง(วงโปงลาง)	ชนะเลิศ	ระดับภาค	2556
4	การแข่งขันร่ำวงมาตรฐาน ระดับ ม.ปลาย	เหรียญทอง	ระดับภาค	2557
5	การแข่งขันวงดนตรีพื้นเมือง(วงโปงลาง)	เหรียญทอง	ระดับภาค	2557
6	การแข่งขันร้องเพลงสากล ม.ปลาย	เหรียญทอง	ระดับประเทศ	2557
7	การแข่งขันร้องเพลงสากล ม.ปลาย	รองชนะเลิศอันดับ 1	ระดับประเทศ	2558
8	การแข่งขันร่ำวงมาตรฐาน ระดับ ม.ปลาย	เหรียญทอง	ระดับภาค	2558
9	การแข่งขันวงดนตรีพื้นเมือง(วงโปงลาง)	เหรียญทอง	ระดับภาค	2558
10	การแข่งขันเดี่ยวเครื่องดนตรี ม.ปลาย (แคน)	เหรียญทอง	ระดับภาค	2559
11	การแข่งขันเดี่ยวเครื่องดนตรี ม.ต้น (พิณ)	เหรียญทอง	ระดับภาค	2559
12	การแข่งขันเดี่ยวเครื่องดนตรีม.ปลาย (โหวด)	เหรียญทอง	ระดับภาค	2559
13	การแข่งขันเดี่ยวเครื่องดนตรี ม.ปลาย(โปงลาง)	เหรียญทอง	ระดับภาค	2559
14	การแข่งขันกิจกรรมนักเรียนเพื่อนที่ปรึกษา (Youth Counselor: YC) ม.4-ม.6	ชนะเลิศ	ระดับเขตพื้นที่การศึกษา	2559
15	การแข่งขันร่ำวงมาตรฐาน ระดับ ม.ปลาย	เหรียญทอง	ระดับภาค	2560
16	การแข่งขันวงดนตรีพื้นเมือง(วงโปงลาง)	เหรียญทอง	ระดับภาค	2560